

// Dialog UA. [Electronnyy resurs]: Nezavisimiy informatsionnyy resurs. – 2005. – Regim dostupa: <http://web.archive.org/web/19981205143850/www.tikkun.org/9603/korten.html>.

3. Leshukova P. I. Fenomen klubov elit / P. I. Leshukova // Socis. – 2009. – №9. – S. 33–41.

4. Lipchinskaya I. V. Genesis nauchnoy elity: sotsialno-filosofskiy analiz: dis. ... kand. philos. nauk 09.00.11 / Irina Vladimirovna Lipchinskaya. – Rostov-na-Donu, 2008. – 195 s.

5. Martynova M. U. Politicheskaya elita kak faktor sotsialnih izmeneniy v sovremennoy Rossii: dis. ... kand. polit. nauk: 23.00.02 / Marina Uryeva Martynova. – M., 2001. – 296 s.

6. Roth G. Personal Rulership, Patrimonialism, and Empire-Building in the New States / G. Roth // World Politics. – 1968. – №2. – P.194–206.

7. Serdobintsev K. S. Differentsiatsiya vlasty, sobstvennosty i upravleniya – neobhodimoye usloviye modernizatsiyi i razvitiya grazhdanskogo obshchestva v Rossii / K. S. Serdobintsev // Voprosy filosofii. – 2010. – №5. – S. 69–81.

8. Polyakov A. V. Regionalnaya politicheskaya elita kak subyekt politicheskogo protessa: Po materialam Krasnodarskogo kraya: dis. ... kand. polit. nauk: 23.00.02 / Aleksandr Valeryevich Polyakov. – Krasnodar, 2004. – 235 s.

9. Fisun A. A. Demokratiya, neopatrimonializm i globalniye transformatsiyi: Monografiya / A. A. Fisun. – Kharkov: Konstanta, 2006. – 352 s.

10. Frolova M. V. Sotsialniye kharakteristiki elity Volgogradskoy oblasti / M. V. Frolova, N. V. Dulina // Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 7. Philosophiya. Sociologiya i socialniye tehnologii. – Volgograd: Volgogradsky gosudarstvennyy universitet, 2008. – №1 (7). – S. 94–96.

11. Vehy intelligentsiyi v Rossii: Sbornik statey 1909–1910. – M., 1991. – S. 319–416.

Андриєнко О. В., Ph.D., Professor of the Chair of Philosophy, Donetsk National University (Ukraine, Donetsk), elena_andrienko8@mail.ru

Elite as a subject and factor of social development

The work is devoted to the socially-philosophical inquiry of the phenomenon of elite. Elite has been analyzed as a subject and factor of the economic, political and intellectual aspects of social progress.

Keywords: elite, economy, policy, science, social development.

Андриєнко Е. В., доктор философських наук, професор кафедри філософії, Донецький національний університет (Україна, Донецьк), elena_andrienko8@mail.ru

Элита как субъект и фактор общественного развития

Работа посвящена социально-философскому исследованию феномена элиты. Элита анализируется как субъект и фактор экономического, политического и интеллектуального аспектов социального прогресса.

Ключевые слова: элита, экономика, политика, наука, общественное развитие.

* * *

УДК 159.923.2:303.094.4

Палагнюк М. М.
кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (Україна, Івано-Франківськ), mil.pal@ukr.net

ДИАЛЕКТИКА ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Представлено комплексний філософський аналіз проблеми етнокультурної ідентичності. Доведено, що ідентичність є однією з основних у загальній картині світу та виступає дієвим чинником як індивідуального саморозвитку особистості, так і культурно-цивілізаційного поступу окремого народу. Відзначено, що в постмодерну добу розвитку смислів і відкидання парадигм істини проблема світоглядної автономності нації є гарантом плідного розвитку й перспектив сприйняття серед макроспільнот. Визначено, що тенденція глобалізаційної уніфікації не здатна асимілювати історичну й культурну автономію окремих груп, що надає груповому досвіду непроминальну відчуженість унікальності (теорія локалізації). Проаналізовано адаптаційні механізми людини в природному й соціальному просторі завдяки засвоєнню конститутивних знань, навиків, поведінкових моделей, цінностей у системі етнокультурної ідентичності. Розкрито важливість етнокультурної ідентичності у сьогоденні для українців, яка виконує особливу роль інтегруючої та мобілізуючої ідеї в контексті складного цивілізаційного вибору.

Ключові слова: етнокультурна ідентичність, етногенез, нація, глобалізація, соціум.

Свідченням актуальності філософського дослідження наукової проблеми етнонаціональної ідентичності української нації є останні соціально-політичні події в нашій країні, котрі довели нагальність відповідних теоретичних парадигм та практичних моделей втілення націєтворення. Початок ХХІ ст. має свої особливості розумінні місця питань ідентичностей, однак протягом історії об'єднання людей здійснювалося на основі протиставлення “свого” й “чужого”, зокрема і в площині етнічного й національного. В сьогоденні людина перебуває в поліфонічному світі відносно автономних культурних світів, що виникли як наслідок процесів диференціації. Правда, глобалізаційні комунікативні процеси призводять до розмивання кордонів між ними. Відповідно, є небезпека “загубитися” в просторах гіпертексту множини ідентичностей. Отож, “зважаючи на засадниче значення дискурсу ідентичності для легітимації сучасних політичних та геополітичних зрушень і війн, на його вплив на персональні долі тощо, можна передбачити, що тут ми маємо справу з поняттям, яке залишиться назавжди в тезаурусі філософії, навіть тоді, коли зміниться не лише структура сучасних ідентичностей, а й політична карта світу” [2, с. 41].

Вважаємо, що більшість сучасних людей ідентифікує себе з окремими націями чи культурними традиціями, тому так важливо окреслити теоретичні аспекти націєтворення.

В українській науці проблема етнонаціональної ідентичності була предметом окремих наукових праць, проте варто узагальнити та поглибити її теоретичне розуміння.

Автори ґрунтовної монографії “Національна ідентичність в Україні в умовах глобалізації” М. Козловець та Н. Ковтун дослідили сучасні методологічні підходи до з'ясування поняття “ідентичність” в її національному вираженні в широкому контексті світових тенденцій [9].

Предметом дисертаційного дослідження “Трансформація етнокультурної національної ідентичності в добу глобалізації: соціально-філософський аналіз” О. Русула визначено “процеси трансформації національної ідентичності під впливом розгортання глобалізації” [15, с. 4]. Науковець спробував визначити тенденції трансформації національної ідентичності в умовах глобалізації та мультикультурної реальності в межах однієї держави.

Українські науковці досліджували проблему ідентичності і в окремих її вираженнях та сферах реалізації. Для нашої статті вони важливі як матеріал для філософського узагальнення.

Є. Бистрицький аналізує “філософську редукцію” поняття ідентичності на основі численних зарубіжних публікацій у практичній площині уникнення тоталітарної політики невизнання [2]. С. Садовенко розглядає етнокультурну ідентичність як чинник суспільної організації [16]. Е. Гришук у своїй розвідці намагається комплексно вивчити теоретичні аспекти вивчення етнічної ідентичності в психології [5]. В. Личковах в у своїй праці, котра репрезентує авторську концепцію філософії етнокультури,

теоретично узагальнив концепти метафізики культури, “духовний ландшафт” етнонаціонального буття, виокремив засадничі принципи українства, зокрема: кордоцентризм, софійність, антеїзм; базові архетипи (“Земля і Небо”, “Слово”, “Серце”, “Матір”, “Дім–Поле–Храм” тощо) і сигнатури (Софії, Богородиці, Спаса) [11].

О. Лозова дослідила ряд психологічних аспектів етнічної свідомості в загальній теорії етносу, а саме: етнічну специфіку знакової комунікації, психосеміотику простору й часу в слов’янській ментальності; семантику предметного світу; семантику оцінної ментальності, її мотиваційне та психо–емоційне тло; вікову динаміку національного й етнічного у свідомості сучасних українців; семіосферу та психосемантику візуальних видів мистецтва; психосемантичну конфігурацію змісту етноспецифічного тексту тощо [12].

Отже, мета представленої статті – розкриття філософського розуміння етнокультурної ідентичності у контексті сучасних процесів національного самоусвідомлення українців.

У роботі використано генетичний, компаративний, культурно–історичний, соціокультурний методи, що забезпечило умови цілісного й системного філософського аналізу етнокультурної ідентичності.

У нашій роботі зупинимось на понятті саме етнокультурної ідентичності, оскільки вважаємо, що воно семантично ширше від етнічної або національної ідентичностей.

Безумовно, глобальність вносить свої корективи в розуміння етнокультурної ідентичності. Юзеф Жицінський відзначав, що навіть у постмодерну добу “людська тотожність формується через духовний зв’язок із тим, що, попри часову і просторову віддаленість, є для нас завжди близьким і в нас присутнім” [8, с. 48].

На відміну від згаданих вітчизняних науковців, котрі переконливо доводили свої висновки на теорії глобалізації, звернемося до протилежного розуміння сучасних світових процесів загалом та етнокультурної ідентичності зокрема.

Окремі вчені вказують на факт, що глобалізація тягне за собою теж зміцнення й розвиток окремих спільнот, зокрема етнічних. До них належить теорія глокалізації, яку популяризував Роланд Робертсон. Це поняття означає виникнення (внаслідок інтеракції між тим, що локальне, і тим, що глобальне), нових варіантів продуктів, поведінкових моделей або цінностей. Основні положення глокалізації полягають в тому, що різноманітність, яку глобалізація не спроможна цілком усунути, виражається в сутності суспільного життя. Історична й культурна автономія окремих груп надає груповому досвіду непроминальне відчуття унікальності [21].

Дещо інакше розкривав ідентичність Джеремі Ріфкін, підкреслюючи, що коли в умовах глобального ринку не реалізуються потреби особистості або групи, то з’являється потреба створення чогось нового, ставлення перед собою нових завдань. За приклад своїх теоретичних висновків вчений пропонує усталену в Європі модель, за якою вони “бажають глобального єднання, але водночас не хочуть втрачати культурної ідентичності й закорінення в тому, що локальне.

Свободу знаходять у зв’язках, а не в чистій автономії” [20, с. 232].

Саме в світі національної культури як особливому просторі людської адаптації виражається етнокультурна ідентичність: “Культура, як найважливіший адаптативний засіб людини, є опосередкованою ланкою між властивостями психобіологічного організму людини та її соціальним і фізичним оточенням” [2, р. 26].

З–поміж соціокультурних груп етноси є найбільш стійкими, завдяки чому вони становлять важливий базис для індивіда в забезпеченні культурної адаптації: “Етнічні культури репрезентують собою історично вироблені способи діяльності, завдяки яким забезпечувалась і забезпечується адаптація різноманітних народів до умов природного й соціального середовища, що їх оточує” [13, с. 9].

Можемо підсумувати, що найважливіша функція етнокультурної ідентичності полягає в тому, що люди, котрі належать до відповідного культурного співтовариства, набувають вироблених ним знань, навиків, поведінкових моделей, аксіологічних домінант, при допомозі яких адаптуються до природного й соціального простору.

Культурна ідентичність формується в процесі диференціації з множини схожих груп та подальшого соціального порівняння.

Отже, на нашу думку, ідентичність – це надбіологічна програма життєдіяльності людини в світі культури, автономний та динамічний образ світу.

Проблема окреслення семантичного діапазону поняття “етнос” досить широка, у цій роботі не будемо її розкривати, не вдаватимось до аналізу наукових дискусій. Однак відзначимо, що етнос – це одна з найважливіших комплексних форм людської самоідентифікації, що містить у собі відповідні соціокультурні характеристики.

Світова й національна історія підтверджує, що питання етнічності виразно й гостро постає тоді, соціальна напруга всередині суспільства або між різними спільнотами набуває конфліктності. Відповідно, етнічність виконує роль інтегруючої та мобілізуючої ідеї. Прикладом цього є суспільна ситуація в Україні від кінця 2013 р., коли події Революції Гідності актуалізували національну самосвідомість українців перед лицем життєво необхідного цивілізаційного вибору, котрий не можливий без конституювання чіткої власної етнокультурної ідентичності.

Внаслідок складного етногенезу відбувається становлення цілісного соціального утворення при наявності необхідних передумов для власної самоорганізації й локалізації на певній території (конфесійні, політичні, господарські тощо). Далі, кристалізується самобутній комплекс норм і стандартів соціального буття. Поступово ці етнокультурні характеристики стають таким стійким конструктом суб’єктивного самоусвідомлення, який здатен витримати соціальні трансформації, відсутність компактного місця проживання, втрату єдиної мови.

Етногенез – це тривале становлення конститутивних ознак соціокультурної спільності людей, що проживають на одній території. Таким чином

утворюється нормотворча й соціорегулятивна система – етнос.

Не вдаючись до окремого розгляду проблеми національної ідентичності, що потребує окремого дослідження, відзначимо, що П. Альтер, М. Ігнат'єв, Е. Сміт виділяють такі чинники ідентичності: мова, звичаї, традиції, релігія [див.: 4].

Микола Козловець і Наталія Ковтун відзначають історичну змінюваність ідентичності: “Так, етнічна ідентичність доби формування національних держав відрізняється від етнічної ідентичності доби глобалізаційних викликів. Стабільною та єдиною ідентичність не буває. Як індивідуальна, так і колективні ідентичності є процесом, а не станом, соціальними за своєю суттю, оскільки конструюються соціумом і змінюються разом із ним <...> Сталими, як правило, є ідентичності, народжені в премодерні: гендерна, етнічна, релігійна тощо” [9, с. 43].

До характеристик етнічної ідентичності належать етносоціальні уявлення, що є спільними для членів конкретної етнічної групи, в процесі соціалізації та у взаємодії з іншими народами. Вони є наслідком усвідомлення спільної історії, культури, традицій, місця походження та державності. В структурі етносоціальної картини світу відображаються думки, переконання, вірування, ідеї, які отримують своє вираження в міфічних гіпертекстах, легендарних нарративах, історичних оповіданнях, повсякденних формах мислення і шаблонах поведінки. Головне місце серед етносоціальних уявлень займають образи власної та інших етнічних груп. Комплекс таких знань інтегрує членів цієї етнічної групи та слугує основою її відмінності від інших етнічних утворень [див.: 3, с. 235].

Попри процеси глобалізації етнокультурна самобутність є важливим чинником образу сучасного світу. Е. Сміт виділяє вагомий роль етно-національної ідентичності в сучасному просторі космополітичних ідентичностей: “Немає глобальної ідентичності в процесі формування; глобальна культура може бути лише позбавленою спогадів конструкцією з національних елементів, на які вона й розпадається. Але культура, позбавлена спогадів, – це суперечність; будь-яка спроба створити таку глобальну культуру свідчитиме лише про множинність фольклорних спогадів та ідентичностей, пограбованих в ім'я створення тієї гігантської bricolage, самообробки” [17, с. 165].

Соціолог Вільям Самнер інтерпретував культуру як “ідентифікаційну основу”, запровадив поняття “ми-група” (відношення солідарності) та “вони-група” (суперництво й ворожість) (праця “Народні звичаї”). Вчений подав свій варіант дефініції етноцентризму як “погляду, згідно якого власна група уявляється людині центром всього, а всі інші оцінюються у зіставленні з нею” [цит. за: 1, с. 51]. Такі уявлення та відношення закріплені й репрезентовані у “звичаях”, під якими автор теорії розуміє всі культурно детерміновані, стандартизовані форми поведінки [там само].

Взаємозалежність між культурою народу та психологічною спільністю (або схожістю) знайшла свої філософські пояснення. Антропологи виходили з інтегративності як базисної характеристики культури

[14, с. 49–56], елементи котрої у кожному окремому випадку “наділені тенденцією утворювати узгодженість та інтегроване ціле” [там само, с. 54].

Представниця етнопсихологічного напрямку в американській антропології Рут Бенедикт у своїй праці “Моделі культури” обґрунтувала концепцію, за якою кожна культура відзначається власною унікальною конфігурацією внутрішніх елементів, об'єднаних “етосом культури” (спільною культурною темою), завдяки чому релігія, економіка, політика, інститут сім'ї тощо утворюють єдину й унікальну структуру. Таким чином, “етос культури” виражається у різноманітних сферах людського життя, як-от: у системах розподілу власності, структурах соціальної ієрархії, технологіях виробництва, матеріальних речах, моделях сімейних взаємовідносин, формах економічного обміну тощо.

Р. Бенедикт переконана, що культура реалізує певні соціальні моделі, які відповідають її етосу, та не залишає місця для інших типів цих інституцій, а неорганічні цій культурі риси не отримують у ній простору для свого розвитку. Домінуючі в якійсь автономній культурі аспекти можуть посідати маргінальні місця в іншій. Дослідниця відзначила: “Кожне людське суспільство колись здійснювало такий відбір своїх культурних установок. Кожна культура, з точки зору інших, ігнорує фундаментальне та розробляє несуттєве. Одна культура зі складністю осягає цінність грошей, для іншої – вони основа щоденної поведінки. В одному суспільстві технологія надзвичайно слабка навіть у життєво важливих сферах, в іншому, такому ж “примітивному”, технологічні досягнення складні й тонко розраховані на конкретні ситуації. Одне вибудовує величезну культурну суперструктуру юності, інше – смерті, третє – загробного життя” [19, р. 36–37].

На нашу думку, проблема етнокультурної ідентичності узгоджується з розумінням культури як феноменом колективної взаємодії й соціального об'єднання людей. Це, звісно, не суперечить тому, що, окрім конвенційно створених форм культури, у суспільстві чимало належить конкретним особистостям (скажімо, наукова чи художня творчість). Проте ці індивіди (навіть якщо й займають позицію споглядання над спільнотою, обирають образ профетичної вищості над соціумом), водночас, занурені в суспільну практику.

Безумовно, помітною є оригінальна концепція етногенезу Лева Гумільова, який пише про т.зв. “космічні імпульси”, що стимулюють етногенетичні процеси, та вводить поняття “пасіонаріїв”. Вчений розумів пасіонарність як активність, що проявляється в устремлінні індивіда до мети (інколи ілюзорної) та в здатності наднапруги й жертвності в її досягненні. На думку Л. Гумільова, окрім пасіонарності, в етногенезі відіграють роль й інші фактори (географічне середовище, рівень соціально-економічного й технічного розвитку тощо), проте найбільшу роль відіграє т.зв. “пасіонарна напруга”, тобто співвідношення кількості пасіонаріїв із субпасіонарними й обивателями. Саме поява такої категорії представників певного суспільства й виступає своєрідним “пусковим моментом” етногенезу [6, с. 271–272].

Навіть якщо зі значною долею скепсису сприймати дещо художньо-езотеричні теорії Л. Гумільова

(скажімо, т.зв. “космічні випромінювання”), то варто погодитися, що в суспільстві присутній прошарок людей, які вирізняються із загальної маси завдяки більшій генетичній обдарованості, повноцінно розвинутій у процесі саморозвитку. При співпаданні їхніх особистих інтересів та перспектив “пасіонаріям” вдається переконати й інші прошарки суспільства у важливості певних ініціатив.

Етнокультурна ідентичність виникає там, де вже сформована стійка соціальна система.

Пріоритетність відбору тих чи інших ознак, що лягають в основу певної етнокультурної ідентичності, є складним процесом. Правда, сформований конструкт автономної культури є своєрідною загальною парадигмальною моделлю світогляду того чи іншого етносу (тут не будемо торкатися питання співвідношення понять етносу й нації).

Як відзначає Володимир Янів, “людина за своєю природою – істога, орієнтована на цінності, і її аксіологічна основа перейнята первісним відчуттям гармонії людини з усім довколишнім світом”, а “місія людини полягає в еволюції Всесвіту через творчу участь у культурі”, однак “найвищою цінністю є для нас духовно біологічний розвиток людини в національній спільноті, яка створює культуру” [18, с. 58–59]. Етнопсихолог акцентує на неможливості повноцінного самовираження людини без занурення в прадавню структуру етнокультурної ідентичності.

Базисною умовою вираження національної ідентичності є світоглядно–моральні орієнтири та цінності. За словами В. Липинського: “Кожна суспільна група, що хоче будувати, організовувати суспільство, мусить черпати свої сили сама з себе. Для того, крім спільного економічного інтересу, вона мусить ще мати спільну традицію, тобто певну суму історичного досвіду, здобуту її попередніми поколіннями в боротьбі за існування й переданого “з молоком матері”, з вихованням поколінням слідуєчим. Оця сума певних суспільних вартостей <...> творить те, що ми називаємо культурою. Без культури немає нації, без традиції немає культури” [10, с. 70].

Отже, при філософському розгляді проблеми етнокультурної ідентичності слід виходити з врахування комплексу аспектів, що уможливають її цілісне розкриття. Вважаємо, що ідентичність є однією з основних у загальній картині світу та виступає дієвим чинником як індивідуального саморозвитку особистості, так і культурно–цивілізаційного поступу окремого народу. Навіть у постмодерну добу розмитості смислів і відкидання парадигм істини проблема світоглядної автономності нації є гарантом плідного розвитку й перспектив сприйняття в гроні макроспільнот. На нашу думку, тенденція глобалізаційної уніфікації не здатна асимілювати історичну й культурну автономію окремих груп, що надає груповому досвіду непроминальне відчуття унікальності (теорія глокалізації). Етнокультурна ідентичність забезпечує адаптаційні механізми людини в природному й соціальному просторі завдяки засвоєнню конститутивних знань, навиків, поведінкових моделей, ціннісних систем.

Етнокультурна ідентичність в сьогоденні для українців виконує особливу роль інтегруючої та

мобілізуючої ідеї в контексті непростого цивілізаційного вибору, що уможливить існування нації серед рівноправних європейських народів.

Список використаних джерел

1. Белик А. А. Культурология. Антропологические теории культур / А. А. Белик. – М.: Российский гос. гуманитар. ун-т, 1999. – 241 с.
2. Бистрицький Є. Ідентичність, спільнота і політичне судження / Є. Бистрицький // Філософська думка. – 2013. – №4. – С. 41–61.
3. Бондырева С. К. Коммуникация: от диалога межличностного к диалогу межкультурному: учеб. пособие / С. К. Бондырева, А. А. Мурашов; Рос. Акад. Образования, Моск. психол.-соц. ин-т. – М.: МПСИ; Воронеж: МОДЭК, 2007. – 382 с.
4. Бунаков М. Ю. Национализм и национальная идентичность в условиях глобализации: проблемы концептуализации / М. Ю. Бунаков, В. Н. Лукин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://credonew.ru/veiv/553/31>
5. Гришук Е. Ю. Теоретичні аспекти вивчення етнічної ідентичності / Е. Ю. Гришук [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://vuzlib.com/content/view/432/>
6. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. 2-е изд. / Л. Н. Гумилев. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 528 с.
7. Сленський В. Релігія та процес націєтворення / В. Сленський // Релігія і нація в суспільному житті України й світу. – К.: Наукова думка, 2006. – С. 187–207.
8. Жицінський Ю. Бог постмодерністів / Перекл. з польської Андрій Величко / Ю. Жицінський. – Львів: В-во Українського Католицького Університету, 2004. – 200 с.
9. Козловець М. А. Національна ідентичність в Україні в умовах глобалізації: монографія / М. А. Козловець, Н. М. Ковтун. – К.: ПАРАПААН, 2010. – 348 с.
10. Липинський В. Листи до братів–хліборобів про ідею і організацію українського монархізму / В. Липинський. – Київ, Філадельфія: б. в., 1995. – 470 с.
11. Личковах В. А. Філософія етнокультури. Теоретико–методологічні та естетичні аспекти історії української культури / В. А. Личковах. – К.: Вид. ПАРАПААН, 2011. – 196 с.
12. Лозова О. М. Психосомастика етнічної свідомості / О. М. Лозова. – К.: “Освіта України”, 2007. – 402 с.
13. Маркарян Э. С. Об исходных методологических предпосылках исследования этнических культур / Э. С. Маркарян // Методологические проблемы этнических культур. Материалы симпозиума. – Ереван: Изд-во АН Арм. ССР, 1978. – С. 5–12.
14. Мёрдок Дж. Фундаментальные характеристики культуры / Дж. Мёрдок // Антология исследований культуры. Т.1. Интерпретации культуры. – СПб.: Университетская книга, 1997. – С. 49–56.
15. Русул О. В. Трансформація етнокультурної національної ідентичності в добу глобалізації: соціально–філософський аналіз. Автореф. дис... к. філос. н. – Київ, 2012. – 21 с.
16. Садовенко С. М. Етнокультурна ідентичність як чинник суспільної організації / С. М. Садовенко [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_10_9.php
17. Сміт Е. Д. Національна ідентичність [пер. з англ. П. Тарашука] / Е. Д. Сміт. – К.: Основи, 1994. – 224 с.
18. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології; упор. М. Шаповал; 2-ге вид., перероб. і доп. / В. Янів. – К.: Знання, 2006. – 341 с.
19. Benedict R. Patterns of Culture / R. Benedict. – Boston–New York: Houghton, Mifflin and Company, 1934. – 260 p.
20. Rifkin J. Europejskie marzenie. Jak europejska wizja przyszłości zaćmiewa American Dream / J. Rifkin. – Warszawa: Wydawnictwo Nadir, 2005. – 318 s.
21. Robertson R. Globalization. Social Theory and Global Culture / R. Robertson. – London: SAGE Publications Ltd, 1992. – 224 p.
22. Spiro M.E. Culture and Human Nature: Theoretical Papers of Melford / E. Spiro. Ed. by B. Ralston and L.L. Langness. – Chicago, London: University of Chicago Press, 1987. – xv, 309 p.

References

1. Belik A. A. Kul'turologiia. Antropologicheskie teorii kul'tur / A. A. Belik. – M.: Rossiiskii gos. humanit. un-t, 1999. – 241 s.
2. Bystryts'kyi E. Identichnist', spil'nota i polityчне sudzhennia / E. Bystryts'kyi // Filosofov's'ka dumka. – 2013. – №4. – S. 41–61.
3. Bondyreva S. K. Kommunikatsiia: ot dialoga

mezhlchnostnoho k dialogu mezhkul'turnomu: ucheb. posobie / S. K. Bondyрева, A. A. Murashov; Ros. akad. obrazovaniia, Mosk. psihol.–sots. in–t. – M. : MPSI; Voronezh: MODEK, 2007. – 382 s.

4. Bunakov M. Yu. Natsyonalizm i natsyonal'naia identichnost' v usloviiakh globalizatsyi: problemy kontseptualizatsyi / M. Yu. Bunakov, V. N. Lukin [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://credonew.ru/veiw/553/31>

5. Gryshchuk E. Yu. Teoretychni aspekty vyvchennia etnichnoii identichnosti / E. Yu. Gryshchuk [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://vuzlib.com/content/view/432/>

6. Gumiliov L. N. Etnogenez i biosfera Zemli. 2–e izd. / L. N. Gumiliov. – M. : Izd–vo MGU, 1989. – 528 s.

7. Yelens'kyi V. Religiya ta protses natsiietvorennia / V. Yelens'kyi // Religiya i natsiya v suspil'nomu zhytti Ukrainy i svitu. – K. : Naukova dumka, 2006. – S. 187–207.

8. Zhytsins'kyi Yu. Boh postmodernistiv / Perekl. z pol's'koi Andrii Velychko / Yu. Zhytsins'kyi. – L'viv: V–vo Ukrain's'koho Katolyts'koho Universytetu, 2004. – 200 s.

9. Kozlovets' M. A. Natsional'na identichnist' v Ukraini v umovakh hlobalozatsii: monografija / M. A. Kozlovets', N. M. Kovtun. – K. : PARAPAN, 2010. – 348 s.

10. Lypyns'kyi V. Lysty do brativ–khiborobiv pro ideiu i orhanizatsiiu ukrain's'koho monarkhizmu / V. Lypyns'kyi. – Kyiv, Filadel'fia: b. v., 1995. – 470 s.

11. Lychkovakh V. A. Filosofija etnokul'tury. Teoretyko–metodolohichni ta estetychni aspekty istorii ukrain's'koi kul'tury / V. A. Lychkovakh. – K. : Vyd.PARAPAN, 2011. – 196 s.

12. Lozova O. M. Psykhosomatyka etnichnoi svidomosti / O. M. Lozova. – K. : "Osvita Ukrainy", 2007. – 402 s.

13. Markarian E. S. Ob iskhodnykh metodologicheskikh predposylkakh issledovaniia etnicheskikh kul'tur / E. S. Markarian // Metodologicheskie problem etnicheskikh kul'tur. Materialy simpoziuma. – Yerevan: Izd–vo AN Arm.SSR, 1978. – S. 5–12.

14. Merdok Dzh. Fundamental'nyie kharakteristiki kul'tury / Dzh. Merdok // Antologija issledovaniia kul'tury. T.1. Interpretatsia kul'tury. – SPb.: Universitetskaia kniga, 1997. – S. 49–56.

15. Rusul O. V. Transformatsia etnokul'turnoi natsional'noi identichnosti v dobu hlobalizatsii: sotsial'no–filosofs'kyi analiz. Avtoref. dys. ... k. fil. os. n. – Kyiv, 2012. – 21 s.

16. Sadovenko S. M. Etnokul'turna identichnist' yak chynnyk suspil'noi orhanizatsii / S. M. Sadovenko [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_10_9.php

17. Smit E. D. Natsional'na identichnist' [per. z anhli. P. Tarashchuka] / E. D. Smit. – K. : Osnovy, 1994. – 224 s.

18. Yaniv V. Narysy do istorii ukrain's'koi etnopsykholohii; upor. M. Shapoval; 2–he vyd., pererob. i dop. / V. Yaniv. – K. : Znannia, 2006. – 341 s.

19. Benedict R. Patterns of Culture / R. Benedict. – Boston–New York: Houghton, Mifflin and Company, 1934. – 260 p.

20. Rifkin J. Europejskie marzenie. Jak europejska wizja przyszłości zaćmiewa American Dream / J. Rifkin. – Warszawa: Wydawnictwo Nadir, 2005. – 318 s.

21. Robertson R. Globalization. Social Theory and Global Culture / R. Robertson. – London: SAGE Publications Ltd, 1992. – 224 p.

22. Spiro M.E. Culture and Human Nature: Theoretical Papers of Melford / E. Spiro. Ed. by B. Rilborn and L.L. Langness. – Chicago–London: University of Chicago Press, 1987. – xv, 309 p.

Palagnyuk M. M., Associate Professor of Philosophy, Ivano–Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Ukraine, Ivano–Frankivsk), mil.pal@ukr.net

The dialectics of ethnic and cultural identity

The comprehensive analysis of the philosophical problems of ethnic and cultural identity are presented. It is proved that identity one of the main in the overall picture of the world and acts as an effective factor in individual self–development, and cultural and civilizational development of individual nations. It is noted that in the postmodern era with its blurred meaning and rejection of ideological paradigms of true concept the problem of ideological autonomy of the nation is the guarantor of the fruitful development and prospects of perception among the macro communities. Determined that the globalization trend of unification is not able to assimilate the historical and cultural autonomy of individual communities (the theory of glocalization). The adaptive mechanisms of human nature and social space due to mastering constitutive of knowledge, skills, behaviors, values in the system of ethnic and cultural identity are analyzed. The importance of ethnic and cultural identity in the present for the Ukrainians that performs special role of integrating and mobilizing ideas in the context of a complex civilization choice are revealed.

Keywords: ethnic and cultural identity, ethnogenesis, nation, globalization, society.

Палагнюк М. М., кандидат философських наук, доцент кафедри філософії, Івано–Франківський національний технічний університет нафти і газу (Україна, Івано–Франківськ), mil.pal@ukr.net

Диалектика этнокультурной идентичности

Представлен комплексный философский анализ проблемы этнокультурной идентичности. Доказано, что идентичность является одной из основных в общей картине мира и выступает действенным фактором, как индивидуального саморазвития личности, так и культурно–цивилизационного развития отдельного народа. Отмечено, что в постмодерную эпоху размываются смыслы и отвержения парадигм истины проблема мировоззренческой автономности нации является гарантом плодотворного развития и перспектив восприятия среди макрообщин. Определено, что тенденция глобализационной унификации не способна ассимилировать историческую и культурную автономии отдельных групп (теория глокализации). Проанализированы адаптивные механизмы человека в природном и социальном пространстве благодаря усвоению конститутивных знаний, навыков, поведенческих моделей, ценностей в системе этнокультурной идентичности. Раскрыто важность этнокультурной идентичности в настоящем для украинцев, которая выполняет особую роль интегрирующей и мобилизующей идеи в контексте сложного цивилизационного выбора.

Ключевые слова: этнокультурная идентичность, этногенез, нация, глобализация, социум.

* * *

УДК 159[922+955]:37.032:130.2

Годжатурк Н.

доктор философии по философии, доцент кафедры истории философии и культурологии, Бакинский государственный университет (Азербайджан, Баку), nqocaturk@mail.ru

МИФИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ И ЭТНИЧЕСКОЕ СТАНОВЛЕНИЕ

Любой этнос может опираться на свою историю. В случае предания этой истории забвению или недостаточного внимания к ней, народ обречен на регресс. А ведущую линию истории составляют инвариантные факторы, проявившиеся на первых этапах человечества, и в этом смысле определяющие границы развития общественно–политической среды. Они всегда и везде проявляются в людях с небольшим отличием, выражают философию формирования поведенческих паттернов. В этой истории каждый народ находит свой сегодняшний день. Поэтому из–за кажущейся внешне локальной или индивидуальной политической, идеологической или культурной завесы поведения проглядывают коды мифологического мироощущения. Мировая Ось Времени создает впечатление, что эти существующие издревле коды раскрываются, развиваются и организуются сами по себе. Конструктивность данного подхода одновременно опирается на обеспечение объективности отношения к традиции на этапе интенсивных изменений. Это крайне актуальное и важное условие для оценки насыщенной противоречиями и парадоксами современной эпохи в соответствии с национальными интересами.

Ключевые слова: миф, человек, народ, мифическое мышление, память, традиция, история, сюжет.

(статья друкується мовою оригіналу)

Нет процесса драматичнее, чем эволюция человеческого мышления. Порою мир напоминает человеку разноцветный пейзаж, созданный драматизмом. Здесь каждый цвет имеет свое предназначение, роль и цель. Рассматривая через эту призму мифическую мысль, относящуюся к самым ранним слоям мышления, мы сталкиваемся с реальностью, способной изменить общепринятые представления. Человек вынужден вновь размышлять о смысле жизни, порой кардинально меняя свое представление о ней.

С точки зрения философии это – необходимость заново осмыслить процесс формирования совокупности мифов, а также место и роль их в исторической эволюции.

На самом деле в истории человечества были творцы, которые выдвигали эту позицию на передний план. Здесь достаточно выделить творчество Карла Гюстава